1. AMAÇ

Terapötik aferez merkezi/ünitesinde hasta ve bağışçının kabulünden işlemin sonlandırılmasına kadar tüm süreçlerin bilimsel kurallar ve mevzuat çerçevesinde, hasta, bağışçı ve çalışan güvenliğini sağlayacak şekilde yürütülmesidir.

2. KAPSAM

Aferez merkezi/ünitesinde yapılan tüm terapötik aferez işlemlerini (plazma değişimi, sitaferez, kan bileşeni değişimi, immünadsorpsiyon, fotoferez, kök hücre aferezi vb.), hastaları, bağışçıları ve birimde görev yapan tüm çalışanları kapsar.

3. SORUMLULAR

Başhekim, Aferez Merkezi/Ünitesi Sorumlu Hekimi, İşlemi İsteyen Branş Hekimi, Aferez Hemşireleri ve Teknisyenleri, Transfüzyon Merkezi Sorumlusu, Enfeksiyon Kontrol Komitesi.

4. TANIMLAR

Terapötik aferez: Hastanın kanının bir cihaz yardımıyla bileşenlerine ayrılarak hastalığa neden olan bileşenin uzaklaştırıldığı ya da değiştirildiği tedavi işlemidir.

Plazma değişimi: Hastanın plazmasının uzaklaştırılıp yerine albümin, taze donmuş plazma ya da diğer replasman sıvılarının verildiği işlemdir.

Sitaferez: Kandaki lökosit, trombosit ya da eritrosit gibi hücresel bileşenlerin uzaklaştırıldığı işlemdir.

Aferez bağışçısı: Aferez yöntemiyle kan bileşeni ya da kök hücre bağışlayan kişidir.

5. UYGULAMA

5.1. Yapısal Düzenleme ve Görevlendirme

Birimde aferez işlemlerine yetecek fiziki alan; iş akışına uygun bekleme, muayene/değerlendirme ve işlem alanları; hasta ve bağışçılar için lavabo ve tuvalet bulunur. Ortam ısı ve nemi her gün **Aferez Ünitesi Isı ve Nem Takip Formu**na kaydedilir; kabul aralığı dışındaki değerlerde teknik birime bildirilir ve iklimlendirme sağlanır.

Birimde asgari olarak ünite için en az bir, merkez için en az iki aferez cihazı; cihaz sayısı kadar pozisyon verilebilir yatak/koltuk; taşınabilir EKG cihazı ve defibrilatör; acil müdahale seti; birden fazla hastaya yetecek oksijen desteği ve hassas tartı bulunur. Cihazların bakım, kalibrasyon ve kullanıcı eğitimleri malzeme ve cihaz yönetimi süreçlerine göre yürütülür.

Birimde görev yapan hekim, hemşire ve teknisyenler mevzuatta tanımlanan mesleki unvan ve sertifikalara sahiptir. Görev tanımları yazılıdır ve personel dosyasında saklanır.

5.2. Hasta ve Bağışçının Kabulü

- Hasta için işlemi isteyen branş hekimi, tanı, işlem türü, endikasyon, planlanan seans sayısı ve sıklığı ile replasman sıvısını içeren istemi **Aferez İşlem İstem ve Uygunluk Formu** ile yapar.
- Aferez bağışçıları **Aferez Bağışçısı Kabul Kriterleri Talimatı**na göre, Sağlık Bakanlığı Ulusal Kan ve Kan Ürünleri Rehberi'ndeki kriterlere uygun olarak değerlendirilir; bağışçı sorgulama formu doldurulur.
- Hasta ve bağışçı, hekim tarafından işlem, olası riskler ve alternatifler hakkında bilgilendirilir; rızası ilgili bilgilendirilmiş onam formuyla alınır.

5.3. İşlem Öncesi Kontroller

Aferez hemşiresi işleme başlamadan önce şunları kontrol eder ve forma işler:

- Talep edilen işleme yönelik hekim istemi
- Hasta veya bağışçının kimliği (iki tanımlayıcı ile)
- Bağışçı sorgulama kayıtları
- Cihaz ve ekipmanın uygunluğu (günlük kontrolleri yapılmış, kiti uygun)

- Gerekli ilaç, replasman sıvısı ve malzemelerin varlığı

Aferez hekimi hasta veya bağışçının muayenesini, tetkik sonuçlarını (işlem öncesi tam kan sayımı dahil), kilosunu ve vital bulgularını değerlendirir; işlemin uygunluğunu forma kaydederek onaylar. Hasta veya bağışçı santral venöz kateter ihtiyacı açısından değerlendirilir; kateter gerekiyorsa ilgili birim tarafından takılır ve **Santral Venöz Kateterli Hastanın İzlenmesi Talimatı** uygulanır.

5.4. İşlemin Uygulanması

- İşlem, aferez hekiminin gözetimi ve denetiminde, eğitimli aferez hemşiresi/teknisyeni tarafından yapılır.
- İşlem türüne (plazma değişimi, sitaferez, kan bileşeni değişimi, immünoterapi, plazma modülasyonu vb.) özgü hacim, akış hızı, antikoagülan oranı ve replasman sıvısı hekim tarafından belirlenir ve forma yazılır.
- Çocuk ve ileri yaştaki hastalarda ekstrakorporeal hacim, sıvı dengesi, priming gereksinimi ve sitrat toksisitesi riski özellikle değerlendirilir; çocuk hastalarda işlem çocuk hekimiyle birlikte planlanır.
- Hasta veya bağışçının vital bulguları ve vücut ısısı işlem süresince belirlenen aralıklarla (en az 15-30 dakikada bir) izlenir; hipotermiyi önlemek için kan ısıtıcı ve battaniye kullanılır.
- Kullanılan cihaz, kit lot numarası, işlenen kan hacmi, uzaklaştırılan ve verilen sıvı miktarları, uygulanan ilaçlar ve işlemi yapan kişiler **Aferez İşlem İzlem Formu**na kaydedilir.

5.5. Tıbbi Takip ve Komplikasyonlar

İşlem sırasında ve sonrasında gelişebilecek komplikasyonlar **Aferez Komplikasyonlarının Yönetimi ve Sevk Prosedürü** ve **Aferez Komplikasyonları Tanı ve Tedavi Algoritması**na göre yönetilir. Her yan etki, komplikasyon ve yapılan müdahale **Aferez Yan Etki ve Komplikasyon Bildirim Formu**na kaydedilir ve işlemi isteyen branş hekimine geri bildirilir.

Düzenli aferez işlemi yapılan kişilerde serolojik tarama testleri, kurumun belirlediği ve rehberle uyumlu aralıklarla tekrarlanır.

5.6. İşlemin Sonlandırılması

- Hedeflenen hacme ulaşıldığında ya da hekim kararıyla işlem sonlandırılır; cihazdaki kan, cihaz talimatına göre hastaya geri verilir.
- Hasta veya bağışçı işlemden sonra en az 15-30 dakika gözlenir; vital bulguları normal ve şikâyeti yoksa hekim onayıyla birimden ayrılır.
- Kateter bakımı yapılır; hasta bir sonraki seans ve dikkat etmesi gereken belirtiler hakkında bilgilendirilir.

5.7. Enfeksiyon Kontrolü, Temizlik ve Dezenfeksiyon

El hijyeni, standart önlemler ve aseptik teknik uygulanır. Tek kullanımlık kitler yalnızca bir kez kullanılır. Cihaz ve çevre yüzeylerinin temizliği **Aferez Ünitesi Temizlik ve Dezenfeksiyon Talimatı**na göre yapılır.

5.8. Kayıt ve İzlenebilirlik

Hasta rızası, hekim istemi, işlemin uygunluğuna ilişkin hekim onayı, işlem sırasındaki tıbbi gözlem ve müdahaleler, olumsuz olaylar ile işlemlerin kim tarafından, ne zaman ve hangi cihazla yapıldığı kayıt altına alınır. Rıza belgeleri ve bakım kayıtları mevzuatta belirtilen sürelerde güvenli şekilde saklanır. Elde edilen kan bileşenleri ve hücresel tedavi ürünleri etiketlenir; etiket içeriği **Kök Hücre Aferezi Prosedürü**nde tanımlanmıştır.

6. İLGİLİ DOKÜMANLAR

- Aferez İşlem İstem ve Uygunluk Formu
- Aferez İşlem İzlem Formu
- Aferez Bağışçısı Kabul Kriterleri Talimatı
- Santral Venöz Kateterli Hastanın İzlenmesi Talimatı
- Aferez Komplikasyonlarının Yönetimi ve Sevk Prosedürü
- Aferez Komplikasyonları Tanı ve Tedavi Algoritması
- Aferez Yan Etki ve Komplikasyon Bildirim Formu
- Aferez Ünitesi Temizlik ve Dezenfeksiyon Talimatı

- Aferez Ünitesi Isı ve Nem Takip Formu
- Kök Hücre Aferezi Prosedürü
- Sağlık Bakanlığı Ulusal Kan ve Kan Ürünleri Rehberi

Bu örnek doküman Prokalite tarafından hazırlanmıştır. Kurumunuzun yapısına, yürürlükteki mevzuata, Sağlık Bakanlığı rehberlerine ve güncel bilimsel kaynaklara göre uyarlanmalı; ilaç, doz ve süre bilgileri kurumun yetkili hekim ve eczacıları tarafından doğrulanmalıdır.